

České Budějovice 26.3.2024

Oponentský posudek na disertační práci s názvem: Aplikace přístupu CLIL ve vyučování biologie

Autorka disertační práce: Mgr. Zuzana Marcineková

Autorka posudku: doc. PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D

Slovensky psaná disertační práce Zuzany Marcinekové na první pohled působí útlým dojmem. Samotný text má 117 stran s tím, že úvodní kapitola začíná na str. 8. Veškerá teoretická východiska práce jsou směřována do jedné kapitoly, která je dále členěná do devíti podkapitol. Celá tato kapitola čítá 31 stran. Veškerá teoretická východiska se týkají pouze metody CLIL a autorka zde seznamuje čtenáře s naprosto základní a všeobecně známou literaturou týkající se této metody. Samotný akronym je definován na základě webové stránky, autorka často necituje z původních anglicky psaných zdrojů, zprostředkovává tyto zdroje prostřednictvím prací českých a slovenských autorů, některé všeobecně známé pasáže týkající se metody CLIL kopíruje celé a nabízí dlouhé výčty. Některé informace se vyskytují dvakrát (např. 4 komponenty CLILu) či kompetence a role učitele. Podkapitoly 1.8 a 1.9 se zaměřují na proběhlé výzkumy v oblasti výuky CLILu zaměřeného poprvé na učitele, podruhé na žáka. Autorka vůbec nevysvětluje, jakým způsobem zmíněné studie vybírala, jaká byla kritéria jejího výběru. Některá zmíněná výzkumná šetření působí zcela irrelevantně, např. první popisovaný výzkum z Kolumbie.

Kapitola 2 s názvem Cíle a design výzkumu obsahuje pouze jednu stranu. Autorka provedla dva typy výzkumu, které označila Studie 1 a Studie 2.

Cílem Studie 1 bylo zjistit, jaké mají učitelé biologie na gymnáziích v České a Slovenské republice zkušenosti s výukou biologie a cizího jazyka metodou CLIL. Pro tuto studii využila vlastní dotazník a její výzkumný vzorek byl tvořen 108 českými a 63 slovenskými učiteli. Výsledky této studie jsou prezentovány pomocí čtyř tabulek a čtrnácti grafů, na závěr autorka nabízí v přímé citaci několik slovních komentářů samotných učitelů.

Studie 2 se soustředila na žáky. Autorka připravila dvě vyučovací hodiny biologie a anglického jazyka. Pracovala s experimentální a kontrolní skupinou. V obou skupinách autorka použila vědomostní test před samotnou výukou a po ní. Použité testy jsou částečně ve slovenštině a částečně v angličtině, obsahují pouze uzavřené otázky s výběrem odpovědi (tedy multiple choice). Není mi jasné, na základě čeho mohli studenti zvládnout pre-test, když zmíněnou látku na gymnáziu neprobírali, ani neprobírali slovní zásobu v angličtině, která byla v testu použita. Jestliže byli v pretestu poměrně úspěšní, ukazuje to, že test nebyl dostatečně reliabilní. Po vyučovacích hodinách byli studenti opět testováni, byl použit identický test, není jasné, v jakém časovém odstupu po výuce se tak stalo, opět je zde jasný problém reliability testu. Na závěr studenti vyplňovali dotazník týkající se jejich reflexe dvou vyučovacích hodin vedených metodou CLIL. Výsledky pretestů a posttestů jsou prezentovány velmi detailně pomocí tabulek a grafů.

Nejslabším článkem celé disertační práce jsou dvě přípravy na vyučované hodiny biologie. Ačkoli autorka deklaruje, jak se při jejich přípravě držela doporučení v teoretické části disertace, bohužel opak je pravdou. Tyto přípravy na hodiny nejsou hodinami, které by skutečně odpovídaly metodě CLIL. Cíle hodiny jsou popsány pouze z pohledu biologie, a to ještě velmi obecně. Jako velkou slabinu vidím, že autorka vůbec nezmiňuje, jak vybrané výukové celky, konkrétně trávící a vylučovací soustava, odpovídají kurikulárním dokumentům, ať už českým nebo slovenským. Kromě toho nejsou

zmíněny ani rozvíjené klíčové kompetence ani průřezová témata. Cíle výuky angličtiny nejsou stanoveny vůbec. V každé hodině vyučované CLILem je nutné je popsat z hlediska jazykových prostředků a řečových dovedností. Nestanovení cílů obou předmětů je hrubým porušením principů výuky metodou CLIL, kterými se autorka neustále zaštiťuje, ale nenaplnuje je. Jedná se o skutečnosti, že má jít o inovativní metodu, role učitele je specifická, studenti pracují autonomně, rozvíjí se jejich kritické myšlení apod. Hodiny vykazují rysy velmi tradiční výuky včetně rozsáhlého výkladu učitele. Autorka sama vůbec hodiny neodučila, odučili je učitelé biologie, o kterých nemáme ale vůbec žádné informace. Nevíme, jaké mají vzdělání v biologii ani v cizím jazyce. Jak autorka sama poznamenává v teoretické části práce, jazyková kompetence učitelů je v CLILu zásadním problémem. Z velmi obecných příprav na hodiny vůbec není jasné, jak byly skutečně odučeny, jestli vůbec o CLIL šlo. Učitelé dostali k dispozici jen obsah a několik aktivit, neměli žádné připravené instrukce v angličtině, nevíme, kdy používali mateřský jazyk žáků a kdy angličtinu. Naprosto chybí reflexe těchto učitelů z výuky.

Když jsem se dívala na přípravy hodin, bylo mi na první pohled jasné, že jde o výukové celky, které obsahují obrovské penzum nové slovní zásoby velmi odborně zaměřené s nesmírně komplikovanou výslovností. Nabízí se zásadní otázka, jak učitelé tuto výslovnost zvládli, jak ji prezentovali žákům a jak opravovali chyby ať už jazykové nebo věcné.

Přípravy na hodinu obsahují závěrečnou fázi nazvanou diskuse, kde žáci mají říci, jaké se vztahují nemoci k vyobrazeným orgánům. Tady ale nejde o diskusi ale o test něčeho, co navíc nebylo obsahem hodiny.

Závěrem musím bohužel konstatovat, že na základě mých dlouholetých zkušeností práce **nesplňuje základní požadavky kladené na disertační práce** obecně. Obávám se, že ačkoli nejsem didaktička biologie, tak mohu posoudit, že ani v oboru didaktiky biologie. Ačkoli jde o práci na aktuální a důležité téma, nepřináší žádné pro obor významné poznatky, jde jen o cvičení ve zpracování dotazníků a vytváření grafů. Na základě chybně připravených hodin biologie nejsou výsledky Studie 2 validní. Zůstávají tedy pouze výsledky Studie 1 o situaci ve výuce biologie a angličtiny pomocí metody CLIL na českých a slovenských gymnáziích.

Ve vztahu k výše zmíněným nedostatkům práce další otázky k obhajobě nekladu, bohužel jsem se z práce ani nedozvěděla, proč si autorka toto téma vybrala. Je sama učitelkou biologie a současně anglického jazyka? Má s CLILem nějaké zkušenosti? Co považuje za jeho největší výhody a nevýhody?

V Českých Budějovicích 26.3.2024